

saa ganske fri uden at give saa meget som en eneste Øre i Afgift. Man har antaget, at disse Gaarde skulde være slupne fri i 1850 derved, at de ved en Fejltagelse kom ind under Loven af 4. Juni 1850 angaaende det Hoveri, som den Gang paahvilede Gaarde, og Boelsteder. Men dette er ikke rigtigt. Jeg kan saaledes nævne to Gaarde, en i Frerslev og en i Søsrum, som faktisk slap fri, efter at Kommissionen i 1853 havde tilendebragt sit Hverv. Dette skete derved, at de paagældende Bønder bleve ved at møde paa Hovstedet, hvor der intet var at bestille for dem. Saa blev man ked af dem og jog dem hjem med det udtrykkelige Paalæg, aldrig at komme der mere. Det var den tragikomiske Afslutning paa dette bedrøvelige Hoveri. Saaledes er i store Træk Høoveriets Historie. Deraf kan man drage den Lære, at i 1788, samme Aar da Stavnsbaandet løstes, og da den første Frihedsluftning gik over Landet, paalagde de danske Statsmyndigheder 300 Gaarde i Frederiksborg Amt et nyt Hoveri, man ikke kendte tidligere. Man kan fremdeles lære deraf, at der slet ikke var Brug for dette Hoveri, hvorfor man efterhaanden frigav 150 af Gaardene, og det ganske i Flæng, idet nogle fritoges mod et Vederlag af 9 Mark, andre mod 1 Rdl. 24 Sk., andre mod 1 Rdl. og atter andre mod kun 4 Mark, medens endelig nogle fik Hoveriet hævet aldeles gratis. Man ser altsaa, at det var det rene Sjakeri, idet man gik ud fra det Princip: Vil du ikke betale 9 Mark, saa nøjes vi med 1 Rdl. 24 Sk. eller med 4 Mark, og vil du slet ingenting betale, saa skrub af med dig, og lad mig aldrig se dig mere. — Det var det Princip, man fulgte den Gang, og det var et daarligt Princip. Endelig kan man lære deraf, at Staten den Dag i Dag opkræver 1 Td. Havre eller ca. 8 Kr. pr. Td. Hartkorn som Erstatning for et Hoveri, den aldrig har haft Brug for, og som ikke i nogen nævneværdig Grad har kunnet udnyttes. Hvad angaar det afgivne Løfte, saa er det ganske rigtigt, at det aldrig har været ført til Protokols. Man maa jo huske paa, at dette skete for omtrent 80 Aar siden, altsaa paa en Tid, hvor det blandt Bønderne ikke var Skik og Brug at sikre sig skriftligt Bevis for trufne Aftaler. Man ved, at naar Bønderne den Gang vedtog noget, skete det paa Bystævne uden nogen som helst Protokolltilførsel. Man ved ogsaa, at hvad der blev lovet paa Bystævnet, skulde holdes, og at den Mand, der ikke holdt det, blev udstødt af By-

stævnet og aldrig siden regnet for nogen god Mand. Derfor var det naturligt, at Bønderne troede fuldt ud paa, at Statens Tillidsmænd vilde holde deres givne Løfte, og at de troede det, er ikke deres Skam. Men det er en Skam, at Staten ikke, før den nuværende højtærede Finansminister tog dette Spørgsmaal op til grundig Undersøgelse, har gjort noget for at komme til Bunds i Sagen. At Løftet virkelig er afgivet, kan man være saa sikker paa som noget. Den Slags mundtlige Overleveringer har man haft mange Eksempler paa, og man kan være forvisset om, at naar Fortællingen om Løftet er gaaet fra Mand til Mand gennem 80 Aar, er det ogsaa blevet afgivet. Hvis man nu maatte have finansielle Betæneligheder ved at gaa til en Indfrielse af Løftet, vil jeg dertil sige, at naar Staten i 80 Aar har indkasseret en Afgift af en Tønde Havre pr. Td. Hartkorn for et Høoveri, som den ikke har haft noget Krav paa eller nogen nævneværdig Nytte af, kan jeg ikke se rettere, end at den har taget et saa rigeligt Forskud, at den uden Skade kan eftergive den Snes Tusinde Kroner, som der her er Tale om, og erstatte dem, der have afløst Havren med en Kapital en Gang for alle. Jeg vil slutte med at udtale, at da den højtærede Finansminister allerede paa mange Maader har vist Beredvillighed til at raade Bod paa Fortidens Uret — blandt andet ved at skaffe Husmændene i Frederiksborg Amt deres Ret —, er jeg forvisset om, at han ogsaa vil yde sin gode Medvirkning til, at Retten i denne Sag kan ske Fyldest.

Jørgen Berthelsen: Jeg synes, at den Forhandling, der har været ført i Dag angaaende Finanslovsforslaget godtgør, at det egentlig kun er om Smaasager, at der hersker Uenighed. Den Debat, der har været ført om de store Spørgsmaal, har ikke taget ret meget af det høje Tings Tid i Dag. Vi have derimod baade i Fjor og i Aar hørt om de 500 Kr. til Fredsbureauet i Bern, og i Fjor var der jo desuden et andet Stridspunkt, som i Dag blev fremdraget af det ærede 4de Medlem for 2den Kreds (P. G. C. Jensen), nemlig Aalborg Posthus. Naar det ærede Medlem, hvis jeg hørte rigtigt, tillagde sig selv og det Parti, han tilhører, Æren for, at dette Spørgsmaal i det hele taget blev fremdraget, tror jeg ikke, det ærede Medlem har Ret deri. Det var jo det ærede 3die Medlem for 7de Kreds (Rottbøll), der rejste Spørgsmaalet ved Finanslovens første Behandling i Fjor, og som gav Anledning til,